

УДК 364.48

ПРОБЛЕМИ, ПРІОРИТЕТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ В ПЕРІОД РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Н. М. Дєєва, д. е .н., професор, Інститут демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України

У статті визначено роль потенціалу соціалізації в самозабезпеченні добробуту населення. Особливу увагу приділено причинам низького рівня ефективності соціальної політики в Україні. На основі ретроспективної оцінки ключових показників бюджетної політики і прийнятих механізмів формування доходів і видатків бюджетів різного рівня розроблено рекомендації тактичного і стратегічного характеру щодо забезпечення реальної соціалізації економіки на базовому рівні бюджетної системи.

Ключові слова: соціальна держава, потенціал соціалізації, соціальні послуги, фінансова забезпеченість соціальних послуг.

Постановка проблеми. За результатами тривалих розробок і апробації концепцій розбудови справедливого суспільного устрою на ринкових засадах людство прийшло до формування такого суспільного інституту як соціально орієнтована економіка. Практика показала, що для його становлення й ефективного функціонування в кожній конкретній країні необхідним стає поєднання економічних та соціальних функцій держави. Це вимагає консолідації фінансових ресурсів на тих напрямках соціальної політики, які сприяють формуванню цивілізаційної якості життя людини.

У цьому контексті в економіці України вже котрий рік здійснюються трансформаційні перетворення, які зачіпають всі сфери суспільного співжиття. Беззаперечним є факт того, що головним об'єктом фундаментальних перетворень виступає фінансова сфера, оскільки саме через неї здійснюється акумуляція та перерозподіл фінансових ресурсів відповідно до соціального призначення держави. Серед складових фінансової системи України одними з найважливіших, а, отже, і найбільш проблемних, є сфера державних фінансів взагалі та бюджетна система зокрема.

Як відомо, бюджетна система кожної країни є сукупністю державного і різних видів місцевих бюджетів, що створюються відповідно до її бюджетного устрою. Як ніколи раніше, на сьогодні прийшло розуміння того, що суспільна динаміка визначається

розвитком територій, на яких безпосередньо забезпечується надання соціальних послуг населенню. У такому разі є природнім, що одним із ключових чинників раціональності розподілу та використання бюджетних ресурсів в процесі надання суспільних благ та послуг постає децентралізація бюджетної системи. Впродовж усіх років незалежності України питання посилення бюджетного потенціалу місцевих органів влади не виключалося з бюджетної політики держави. Відповідно до етапних завдань реформування економіки країни формувалися й реалізовувалися наукові акценти супроводу становлення ефективної національної фінансової системи збалансованої по осі «державний бюджет – місцеві бюджети». Але спроможність бюджету у забезпеченні виконання соціальної функції держави не покращується, а навпаки постійно зменшується.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичною осмисленістю бюджетної політики займалися багато вітчизняних такі науковців. Проте, судячи зі змін фінансового наповнення місцевих бюджетів, національна практика не змогла повною мірою скористатися науковими здобутками через зосередженість досліджень лише на окремих питаннях бюджетного забезпечення суспільного добробуту з постійною зміною підходів до вирішення соціальних проблем і залученням не завжди слухних рекомендацій зарубіжної науки.

В останнє десятиріччя в зв'язку з по-

требою відродження потенціалу місцевих фінансів та прагненням до відповідної зміни бюджетної політики до цих розробок долучилися А. Ахламов [1], В. Дем'янишин [2], О. Макарова [3], В. Новіков [4], В. Суржик [5], М. Тарасюк [6]. Проблеми децентралізованого управління бюджетною системою на сучасному етапі присвятили свої праці Є. Балацький [7], Т. Сало [8] та ін.

Відзначаючи значний внесок вищезгаданих науковців, слід зазначити, що наукова думка певним чином абстрагувалася від домінантності соціального в економічних перетвореннях і достатньою мірою теоретично не розробляла проблему відповідної спрямованості бюджетної політики та її реалізації в розвитку території.

Більше того, адміністративні зміни в контексті посилення фінансових можливостей місцевої влади зумовлюють необхідність адекватних змін у теорії та методології розбудови бюджетної політики соціальної держави. В основному йдеться не тільки й не стільки про створення нової системи соціальних гарантій та допомог, а насамперед про задіяння соціальних факторів забезпечення суспільної динаміки в системі мотивації суб'єктів господарювання і найманих ними працівників. Справа у тому, що функціонування органів місцевого самоврядування у більшості територіальних громад не спроможне забезпечити надання їх мешканцям якісних та доступних публічних послуг.

З урахуванням змін, які відбулися останнім часом, та деструктивних аспектів у бюджетній політиці є необхідність в теоретичному переосмисленні складених тенденцій у формуванні дохідно-видаткових параметрів бюджетів місцевого самоврядування і напрацюванні наукових підвалин бюджетного процесу, які виведуть інститут місцевих бюджетів з числа найслабших ланок фінансової системи країни.

Формулювання мети статті. У зв'язку із зазначеним вище метою статті є ретроспективна оцінка ключових показників бюджетної політики і прийнятих механізмів формування доходів і видатків бюджетів різного рівня та розробка рекомендацій тактичного і стратегічного характеру щодо забезпечення реальної соціалізації економіки на базовому рівні бюджетної системи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Україна відповідно до Консти-

туції є соціальною державою, політика якої спрямована на створення умов, що забезпечують належний рівень життя і вільний розвиток людини. Але формування можливостей до дій не завжди пов'язується з потенціалом соціалізації, рівень залучення якого до формування основ добробуту і є фундаментом соціальної динаміки суспільства. Сама постановка завдання щодо соціальної переорієнтації економіки вимагає як об'єктивно обумовлену необхідність невпинне нарощування потенціалу соціалізації до такого рівня, що держава буде здатна забезпечити добробут більшості членів суспільства.

Тобто, соціалізацію необхідно визначити як захід із забезпечення готовності членів суспільства до відповідних вимог суспільних інститутів щодо освіти, здоров'я, культури, розвитку, навичок та створення умов для реалізації ними своїх здібностей з метою самостійного вирішення питань власного добробуту та отримання допомоги від держави як залежно, так і незалежно від трудового внеску й інших чинників. Але в цьому контексті, особливо в частині соціальної справедливості, найбільш складними в теорії, а ще більше у виконавчій практиці, є процеси законотворення і процедури виконання законодавчих актів з питання визначення соціальних функцій держави, в тому числі місцевих органів самоврядування, щодо поділу їх на такі, що повинні безпосередньо залежати від трудового внеску людини або суб'єкта господарювання, громади, тощо, та на такі, які формуються і виконуються за принципом солідарності.

Саме це зумовлює складність визначення особливостей розбудови соціальної держави на сучасному етапі та напрямів більш повного залучення потенціалу забезпечення стабільного соціального розвитку та є підставою для віднесення цих питань до розряду досить суперечливих теоретико-методологічних завдань.

Відомо, що суспільство постійно обирає шляхи й методи забезпечення економічної або соціальної спрямованості розвитку, а потім цілеспрямовано впливає на ці напрями у прагненні до їх взаємоузгодження й усунення суперечностей. Разом з тим необхідно підкреслити, що вибір шляхів і методів досягнення прийнятного результату взаємодії економічного і соціального напря-

мів не є вільним. На нього впливає багато внутрішніх і зовнішніх чинників.

При всьому безперечному домінуванні економічної сфери тенденція до економізації ставить на чергу денну і активізує протилежну їй тенденцію, а саме посилення соціальної компоненти суспільного життя. Водночас посилення як однієї, так і іншої складової розвитку має відбуватися не в умовах зростання суперечності між ними, а на підґрунті органічного їх поєднання і співіснування. Більше того, прояв і пом'якшення суперечностей відображають цільову діяльність великих мас людей і водночас окремої людини, і, власне, потужний внутрішній двигун суспільного прогресу. І, якщо виходити з паралельно-об'єднаного або окремого існування економічного й соціального потенціалів суспільства, то постає проблема не тільки їх метрології зокрема, а й інтегративного визначення можливостей людської спільноти у відтворювальному аспекті.

Крім того, не можна також ігнорувати той факт, що радикальний колективізм соціалістичного сенсу, який активно відходить у минуле, викликає загрозу роз'єднання та аномалії і високу вірогідність створення суто індивідуалістичного суспільства. Українська практика розбудови незалежної соціальної держави наочно підтвердила ті наукові погляди минулого століття, які зводяться до ствердження, що чим більше суспільство сприяє індивідам у забезпеченні їх права на самореалізацію і задоволення бажань, тим більшою є загроза того, що індивіди забуватимуть про вимоги дисципліни, про обмеженість запитів і, врешті-решт, постійно будуть відчувати себе незадоволеними. Засновник французької соціологічної школи і структурно – фундаментального аналізу Є. Дюркгейм відмітив: «Щоб панував порядок, – більшість людей має бути задоволена своєю долею. Але для того, щоб вони були нею задоволені, їм необхідна впевненість у тому, що у них немає права мати більше, а не наявність більшого чи меншого» [9, с.380]. Тобто видатний французький соціолог Е. Дюркгейм фактично надає відповідь на болісне для всіх нас питання: чому соціалізація у переважній більшості європейських країн вирішує складні проблеми щодо підтримання мінімуму колективної свідомості, яка здійснюється в

діапазоні тих можливостей, які створені суспільством, а у нас це не спрацьовує?

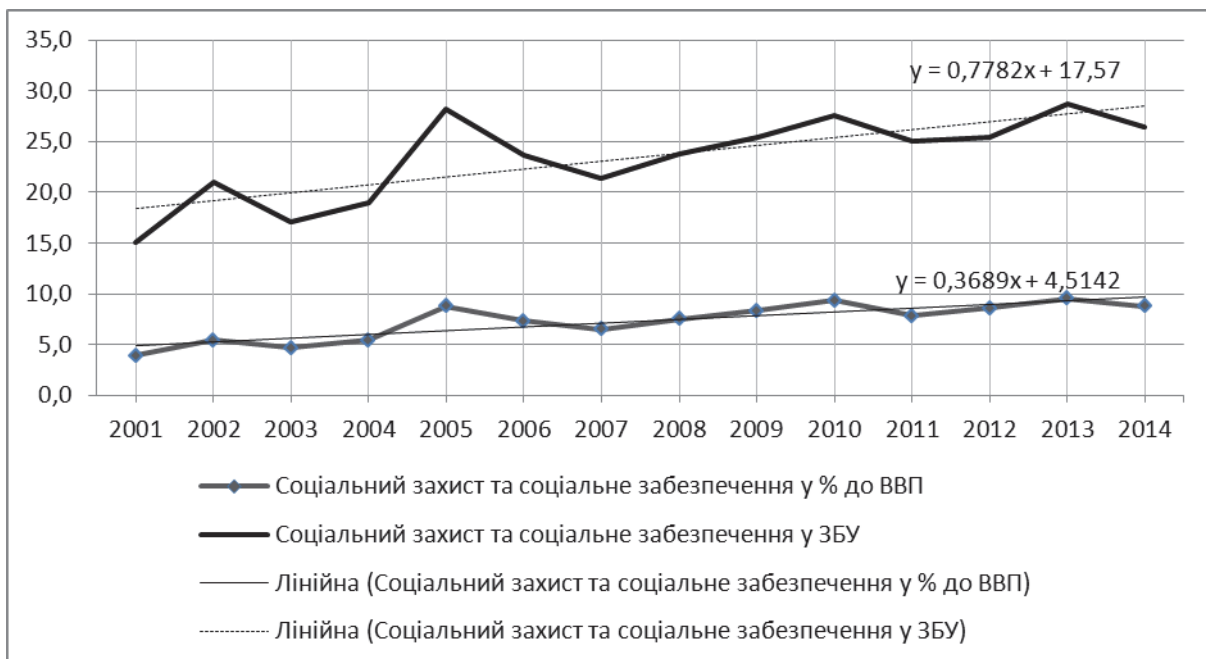
Очевидно тому, що в умовах перманентного дефіциту законодавчого і регуляторного супроводу щодо розвитку рівно напруженої соціальної відповідальності всіх суб'єктів економіки – влади, бізнесу, суспільства, пересічного громадянина – в Україні так і не були враховані вищезазначені виклики соціалізації, а ми не навчилися жити за рахунок власної великої відповідальної праці (ВВП). Крім того, традиційна живучість норм державного перерозподілу за популістським принципом «не мати менше», без розвитку соціальних традицій «не мати більше» за рахунок доходів Зведеного бюджету України (а по суті – за рахунок платників податків), криється в тому, що політичні діячі повсюдно, якщо вони хочуть досягти успіху на шляху демократизації, здобути широку популярність, залучити на свій бік більшість населення, говорять, що їх політика полягає у створенні умов для процвітання всіх і кожного. Оскільки це просто нереально, потрібно відшукувати реальні об'єкти надання допомог у суспільстві. Саме тому на практиці виходить, що головною оцінкою соціальної функції держави стає кількість громадян, які потребують допомог, а також обсяг видатків державного та місцевих бюджетів, що спрямовуються на соціальний захист та соціальне забезпечення населення. Але чи стає при цьому більш соціальною держава?!

Коли закон передбачає «не мати менше», то це означає мати не менше затверджених державою соціальних стандартів і норм розмірів мінімальної зарплати, прожиткового мінімуму та їх похідних (наприклад, соціальна пільга на оподаткування заробітної плати). Але їх розміри не відповідають не тільки науковим обґрунтованим нормам, а просто здоровому глузду (хоча і такі стандарти не завжди виконуються). Та в даному контексті мова не йде про їх обґрунтованість. Це окрема надзвичайно важлива тема. Закцентуємо увагу на тому, що «не менше» в діючому форматі соціального нормування призводить до нічим і ніким не обмеженого зростання контингенту і мережі отримувачів соціальних трансфертів і дозволяє владі збільшувати обсяг державних коштів та централізувати їх на рахунках державного бюджету (надалі ДБ) більш вищими темпа-

ми серед всіх видатків Зведеного бюджету України (надалі ЗБУ). Тобто дотепер соціальна політика продовжує здійснюватися тільки крізь призму бачення набуття державою ознак соціальності як взяття на себе основної частини соціальних витрат, знижуючи при цьому, по-перше, генераційні спроможності економіки і, по-друге – ігноруючи розвиток спільних умов проживання громадян на всіх територіях країни, які і є насправді основою якості життя населення будь-якої країни. Іншими словами, суспільству нав'язується думка, що чим більше коштів витрачається на соціальні допомоги, субсидії, пільги і чим більше громадян отримують такі персоніфіковані соціальні послуги, тим більш соціальною є суспільна система.

Мабуть, саме через подібні підходи ми стали в роки незалежного розвитку України свідками визначення фахівцями й практиками деяких законодавчих актів і дій, серед яких особливо виділяється бюджет країни як «соціальний», «соціально спрямова-

ний», а видатки «соціально захищені», «з потужним проявом соціальності» тощо. Подібне «запаморочення» відбувається з причини відсутності нормативно закріпленого тлумачення економічної системи соціального спрямування відповідно до змістовного навантаження терміну «соціальна», який розкривається всією сукупністю історично сформованих ознак та складових забезпечення соціальності. Ця методологічна конструкція відображається в показниках, які й виконують до останнього часу функцію відображення участі держави в забезпеченні соціально орієнтованого розвитку. Ми маємо на увазі частку соціальних видатків у ВВП та ЗБУ. Дійсно, за нашими розрахунками, поданими на рис. 1, динаміка частки соціальних видатків у ЗБУ та у ВВП, незважаючи на циклічний характер змін, набула прогресуючої тенденції. Визначений на підставі звітних даних Міністерства фінансів України за 2002–2014 роки підтвердив політику держави на зростання соціальних видатків.

Джерело: Складено і розраховано за [12]

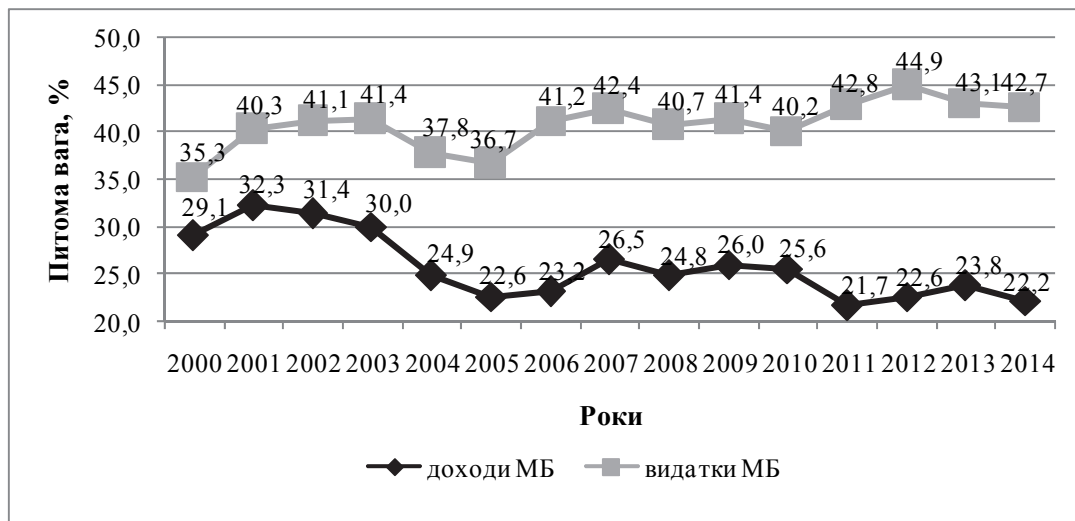
Рис. 1 Динаміка частки соціальних видатків у ВВП та ЗБУ у 2001–2014 роках.*

У кінцевому підсумку, незважаючи на постійне проведення реформування бюджетного процесу на всіх його стадіях, залишається перманентно низьким рівень обсягу власних доходів місцевих бюджетів, а нормативи їх відрахувань постійно змінюються. До реформування бюджетної системи у 2000 році частка доходів ДБ складала 70,9%, а

місцевих бюджетів (надалі МБ) – 29,1%. Після проведення реформ бюджетування і прийняття двох Бюджетних кодексів у 2001 і 2010 роках частка доходів ДБ і МБ змінилася до 77,8 та 22,2 відсотка відповідно [10]. Причому зменшення фінансового забезпечення МБ відбувається в умовах зростаючого навантаження місцевих органів само-

врядування делегованими державою повноваженнями з утримання установ соціально-культурної сфери та надання інших соціальних послуг щодо спільних умов проживання.

На рис. 2 відображено, що за 2000–2014 роки частка доходів місцевих бюджетів у ЗБУ зменшується, а частка їх видатків зростає!

Джерело: Складено і розраховано за [10]

Рис. 2 Динаміка питомої ваги доходів і видатків МБ у ЗБУ у 2000–2014 роках.*

Проте необхідно виходити не тільки з цих фактів. Ми живемо у світі динамічних процесів. Соціальність же, відображена у частці видатків, спрямованих на соціально-культурні заклади і заходи у складі ЗБУ, має межі зростання. Слід мати на увазі, що кожна країна вирішує безліч завдань, безпосередньо не пов'язаних із соціалізацією економіки, але таких, що потребують значних фінансових ресурсів.

Це, наприклад, завдання забезпечення територіальної цілісності країни, охорони кордонів, підтримки на належному рівні обороноздатності держави, освіти, охорони здоров'я, культури нації тощо. Унаслідок цього важко позитивно прогнозувати їх виконання, розуміючи, що частка соціальних видатків у ЗБУ і надалі буде зростати, або що відбудеться із взятими зобов'язаннями держави по соціальному захисту населення коли вона може дійти до певного рівня і зупинитися на якійсь конкретній позначці.

Постає питання: як трактувати соціальність бюджету та взагалі державну політику в разі тривалої статичності чи навіть зменшення в консолідованому бюджеті питомої ваги видатків соціального спрямування. Тим більше, що вже сьогодні подібну соціальність дехто називає «бюджетом проїдання».

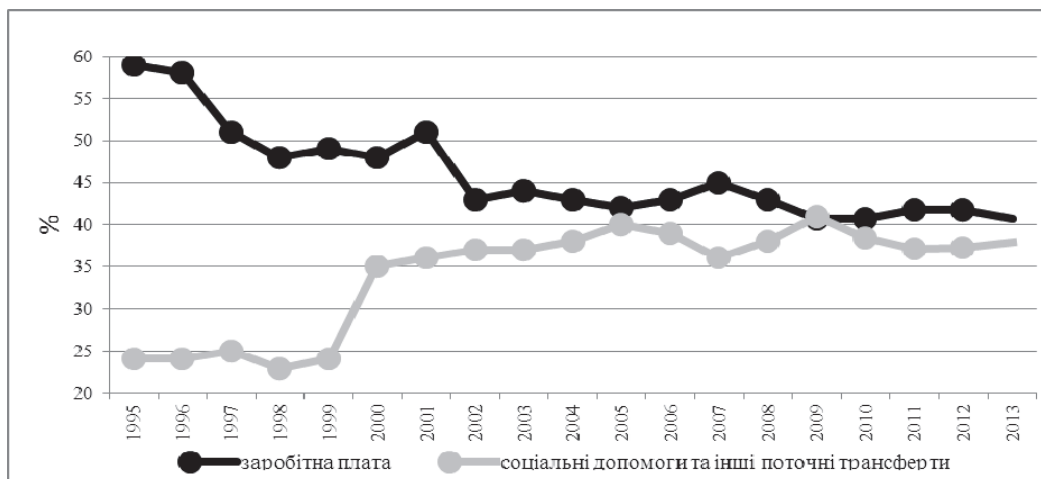
Відомий англійський учений Д. Нейсбіт писав, що «найбільш надійний спосіб передбачити майбутнє – це зрозуміти сьогоднішнє...» [11, с.10]. Отже, основою відображення становлення соціально-адекватного менеджменту і набуття системою більш прогресивного рівня соціальності має бути принципово інший підхід до його індикації із максимально виваженою оцінкою фактичного соціально економічного розвитку держави і її територій та його впливу на добробут громадян. Ми вважаємо, що людині навіть за людиноцентричної концепції розвитку не слід відводити роль опікуваної і пригнічувати її до стану споживача державних послуг. Перспективи розвитку країни мають пов'язуватися виключно зі зростанням багатства суспільства і життєвого рівня її громадян, що робить соціальну благодійність тимчасовим явищем. Принципом ефективно організації суспільства має бути така формула: «чим соціальніше суспільство, тим менше в ньому тих, хто отримує соціальні допомоги». Якщо у відомих раніше концепціях забезпечення принципів соціальності домінує підхід до людини виключно як до об'єкта економіки, то запропоноване трактування переорієнтовує на сприйняття людини як суб'єкта економіки.

Ідеал «соціальної держави» у баченні

автора окреслюється фактами набуття державою якостей і здатності до забезпечення добробуту й соціального розвитку громадян країни на ґрунті саморозвитку, а також захисту соціально уразливих верств населення, але порівняно меншою мірою, тобто в обсягах, які визначаються реальними можливостями підвищення їх соціального статусу. Такий досить прагматичний підхід не повинен шокувати. У реальному світі всі явища і процеси мають природу, яка балансує між суто економічним і соціальним. Кількість фінансових коштів, які держава реально здатна виділити для вирішення цілого ряду соціальних проблем у суспільстві, природно, є величиною обмеженою. І готової формули для визначення міри втручання держави в процес досягнення соціальних цілей розвитку немає. Тому слід сприймати позитивно критику щодо встановлення міри соціальності бюджету виключно на підставі фінансування соціального забезпечення і соціальних допомог та конструктивну позицію щодо впровадження в державі соціального спрямування такого інструментарію визначення ступеня приросту соціальності, підґрунтям якого є міра рівноваги між колективною відповідальністю суспільства за рівень життя окремої людини і особистою

відповідальністю громадянина за власне соціальне становище. Разом з тим проведені нами оцінки процесів соціалізації в країні з часу прийняття Конституції України та власний практичний досвід управлінської діяльності показують, що первопричиною неефективності соціальних реформ є відсутність у державі системних дій для зростання потенціалу соціалізації держави і прийняття функціональних соціальних зобов'язань, відповідно до конституційного визначення соціальної функції держави, тільки в його межах. За даними Міністерства фінансів України, у 2014 році загальна сума державного та гарантованого державою боргу склала 1100,8 млн грн, у тому числі зовнішній державний борг – 486,0 млн грн. При цьому доходи ЗБУ склали 456,1 млн грн, а видатки ЗБУ – 523,1 млн грн. Фонд оплати штатних працівників всіх суб'єктів економіки держави склав 374,2 млн. грн [10, 12, 13].

В умовах зростання боргових зобов'язань держави відбуваються хрестоподібні аномальні тенденції змін частки в доходах громадян отриманих соціальних допомог та інших соціальних трансфертів із бюджетів усіх рівнів і обсягів доходів, які одержані членами домогосподарства у вигляді оплати праці (рис.3).

Джерело: Складено і розраховано за [12]

Рис. 3 Динаміка часток оплати праці, соціальних трансфертів у грошових доходах населення України у 1995–2013 рр., %

В свою чергу зростання обсягу соціальних видатків вищими темпами над заробітної платою «знекровлює» джерело доходів саме цих же видатків за рахунок всіх інституцій їх виконання. Так, рівень забезпеченості доходами видатків соціально-

культурної сфери ЗБУ прямими податками за 2002–2014 роки, а саме податком на прибуток підприємств, зменшився із 27,8 відсотка до 18,7 відсотка, а податком на доходи фізичних осіб – із 32,0 до 22,8 відсотка відповідно.

Крім того, домінування розподільчих функцій із названими вище викривленими принципами солідарності використання народних коштів (а не державних, як прийнято визначати доходи ЗБУ) призвело до зростання нерівностей територій України. Причому потенціал видаткової частини місцевих бюджетів не корелюється із їх економічним

потенціалом у вигляді власних доходів, що наглядно відтворено на двох рисунках нижче, а саме: найнижчі ранги доходів МБ у розрахунку на одного жителя у 2013 році, так як і в попередні роки, традиційно складається в західних регіонах, а найвищі – у східних регіонах. Видатки МБ у розрахунку на одного жителя – навпаки (рис. 4,5).

Джерело: Складено і розраховано за [10]

Примітка: Найвищий ранг доходів і видатків місцевих бюджетів у розрахунку на одного жителя – 1, а найнижчий – 27

Рис. 4 Ранги видатків місцевих бюджетів по регіонах України у розрахунку на 1 жителя в 2013 р. (з урахуванням міжбюджетних трансфертів)

Джерело: Складено і розраховано за [10]

Примітка: Найвищий ранг доходів і видатків місцевих бюджетів у розрахунку на одного жителя – 1, а найнижчий – 27

Рис. 5 Ранги власних доходів місцевих бюджетів по регіонах України у розрахунку на 1 жителя в 2013 р. (без міжбюджетних трансфертів)

Приведені відносні оцінки змін обсягу боргів держави та соціальних видатків бюджету і їх перерозподіл по регіонах підтверджують небезпечність діючих тенденцій соціально економічного розвитку в країні та нагально потребують розвитку мобілізаційних заходів у забезпеченні виконання соціальної функції держави і її територій без пошуку будь яких додаткових аргументів, щодо збереження діючих правил і процедур її виконання.

Зрозуміло, що саме зростання економіки, розвиток робочих місць з високою продуктивністю праці та відповідно заробітною платою, при впровадженні новітніх технологій і високий рівень державного управління дозволять забезпечити збільшення доходів громадян й відповідно доходів всіх рівнів бюджетів при раціональному збалансуванні доходів і видатків державного і місцевих бюджетів, але не тільки за рахунок розподілу бюджетних та соціальних трансфертів, а насамперед на базі зростання рівня доходів населення, і відповідно бюджетів всіх рівнів.

Висновки. На підставі проведеного аналізу та оцінок стану соціально-економічного розвитку областей, наслідків недосконалості чинного законодавства за напрямом фінансових можливостей розвитку їх соціальної інфраструктури нами пропонується визначити на державному рівні та затвердити порядок створення нових інституційно-організаційних форм державного стимулювання економіки із врахуванням впровадження базових принципів управління нею відповідно до державного устрою в Україні як унітарній державі, які повинні упереджувати роз'єднання країни на території бізнесового і містечкового впливу і створювати синергетичний ефект позитивних зрушень у цілому по країні та інтегрувати регіональні, місцеві, комунальні органи до процесу стимулювання економічного зростання та соціальної справедливості, а саме:

- удосконалити правові основи регіональної, міжрегіональної політики і економічного стимулювання;

- затвердити рамковий план, розрахований на весь період виконання завдання (як правило не більше 4–5 років), який міс-

титиме в собі цілі економічного стимулювання, джерела фінансування, вид і інтенсивність стимулювання, визначення результатів, яких необхідно досягти, форми і методи організації економічного стимулювання;

- звирити всі заходи державного економічного розвитку і стимулювання з цілями і положеннями регіонального і комунального планування (їх взаємоузгодженість) для упередження бюрократичних бар'єрів і стримування строків виконання (особливо під час виборів до місцевих органів влади тощо);

- створити мережу консультування і супроводу підприємств, підприємців, установ, територіальних громад, інших органів місцевого самоврядування, регіональної влади, інвесторів для координації роботи щодо ефективності, оперативності і забезпечення запланованої якості із чітким визначенням і розмежуванням обов'язків щодо керування заходами економічного стимулювання;

- забезпечити правову, економічну і психологічну готовність до змін через засоби масової інформації та різні форми освітняських заходів, змінювати спосіб мислення і уявлення про нову реальність необхідних економічних змін.

Одночасно слід переорієнтувати бюджетну політику із односторонньої підтримки депресивних територій у площину недопущення зниження активності регіонів-лідерів, що збільшить доходи місцевих бюджетів і державного бюджету, та відповідно, обсяг коштів на розвиток регіонів-реципієнтів.

На нашу думку, перелічені заходи створять реальні умови для впровадження «бюджету зростання» та «бюджету розвитку» замість «бюджету вирівнювання» та «бюджету споживання». Звичайно, це складна робота, тому що вона викликає постійний супротив з усіх сторін. Разом з тим без проведення «інвентаризації» усіх законодавчих актів та складання вичерпного їх переліку у частині соціального захисту населення і соціальних послуг вихід із надзвичайно високої асиметрії соціально-економічного розвитку територій України неможливий.

Література:

1. Ахламов А. Г. Бюджетна політика та бюджетне планування в умовах прогнозової невизначеності: регіональний рівень: наук.-метод. розробка / А. Г. Ахламов, О. В. Голинська та ін. – К. : НАДУ, 2010. – 44 с.
2. Дем'янишин В. Г. Теоретична концептуалізація і практична реалізація бюджетної доктрини України: монографія. / В. Г. Дем'янишин. – Тернопіль : ТНЕУ, 2008. – 439 с.
3. Макарова О. В. Соціальна політика в Україні: монографія. / Макарова О. В.-Умань : ІДСД ім. М. В. Птухи НАН України – К., 2015. – 244 с.
4. Новіков В. М. Удосконалення бюджетної політики – основна детермінанта розвитку соціальної інфраструктури. / В. М. Новіков // Демографія та соціальна економіка. – 2015. – №1(23). – С. 55–66.
5. Суржик В. Г. Бюджетна політика в період подолання фінансової кризи / В. Г. Суржик // Науковий вісник ЧДІЕУ. – 2013. – № 4 (019). – С. 154–159.
6. Тарасюк М. В. Вимоги до формування бюджетної політики України у посткризовий період / М. В. Тарасюк // Економіка. – 2012. – № 9. – С. 19–21.
7. Балацький Є. О. Бюджетна децентралізація: ефективність реформи на місцевому рівні / Є. О. Балацький, С. М. Фролов // Економіка і управління. – 2011. – Вип. 4. – С. 97–103.
8. Сало Т. Децентралізація фінансової системи: стан та оцінка рівня в Україні / Т. Сало // Ефективність державного управління. – 2013. – Вип.4 – С. 324–330.
9. Дюркгейм Э. О разделении общественного труда. Метод социологии / Э. Дюркгейм; Пер. с фр. – М. : Наука, 1991. – 576 с.
10. Бюджет України за 2014 рік: Статистичний збірник. – К. : Міністерство фінансів України, 2015. – 344 с.
11. Нейсбит Д. Мегатренды: Пер. с англ. – М. : ООО «Издательство АСТ»; ЗАО НТП «Ермак», 2003. – С.10.
11. Праця України 2012: Статистичний збірник. – К. : Державний комітет статистики України, 2013, – 322 с.
12. Офіційний сайт Державної служби статистики України – <http://ukrstat.gov.ua>.

ПРОБЛЕМЫ, ПРИОРИТЕТЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РЕАЛИЗАЦИИ БЮДЖЕТНОЙ ПОЛИТИКИ В ПЕРИОД РЕФОРМИРОВАНИЯ МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ

Н. Н. Деева, д. э. н., профессор, Институт демографии и социальных исследований имени М. В. Птухи НАН Украины

В статье определена роль потенциала социализации в самообеспечении благосостояния населения. Особое внимание уделено причинам низкого уровня эффективности социальной политики в Украине. На основе ретроспективной оценки ключевых показателей бюджетной политики и принятых механизмов формирования доходов и расходов бюджетов разного уровня разработано рекомендации стратегического и тактического характера по обеспечению реальной социализации экономики на базовом уровне бюджетной системы.

Ключевые слова: социальное государство, потенциал социализации, социальные услуги, финансовое обеспечение социальных услуг.

CONCERNS, PRIORITIES AND PERSPECTIVES OF FISCAL POLICY IN THE PERIOD OF LOCAL GOVERNMENT REFORMATION

N. M. Deeva, D.E., Prof., Institute of Demography and Social Studies named after M. V. Ptukha of NAS Ukraine

The role of socialization potential of self-sufficiency in the well-being of the population is defined. Particular attention is paid to the reasons for the low level of social policy efficiency in Ukraine. On the basis of retrospective assessment of key indicators of fiscal policy and mechanisms of income and expenditure budgets of different levels, strategic and tactical recommendations to ensure real socialization of the economy are developed at the basic level of the budget system.

Keywords: social state, socialization potential, social services, financial provision of social services.

Рекомендовано до друку д. е. н., проф. Швецем В. Я.

Надійшла до редакції 23.05.16.